

8 במרץ 2015

לכבוד
רב ניצב יוחנן דנינו
מפכ"ל המשטרה
בפקס: 02-5428118

מר יהודה וינשטיין
היועץ המשפטי לממשלה
בפקס: 02-6467001

הנדון: השימוש בכדורי ספוג שחורים

1. הריני לפנות אליכם בעניין השימוש שעשתה המשטרה מאז יולי 2014 בכדורי ספוג לפיזור הפרות סדר בירושלים המזרחית. תוצאות השימוש בכדורי הספוג באירועים אלו היו קשות ביותר ואף קטלניות, כפי שיפורט להלן. לאור ריבוי מקרי הפציעות הקשות שנגרמו מאז שהוחל השימוש בכדור הספוג השחור ובמיוחד לאור מותו של הנער בן ה-16, מוחמד סנוקרוט ז"ל, ככל הנראה מפגיעת כדור ספוג שחור בראשו, יש להפסיק לאלתר את השימוש בכדורי הספוג השחורים ולבחון מחדש את סבירות השימוש באמצעי זה לטיפול בהפרות סדר.

כדורי ספוג שחורים - אמצעי בעל פוטנציאל קטלני

2. מאז יולי 2014 החלה המשטרה לעשות שימוש מאסיבי ביותר בכדורי ספוג מסוג חדש (כדור מס' 4557) בפיזור הפרות סדר והפגנות בירושלים המזרחית. בהשוואה לכדורי הספוג הכחולים (כדור מס' 632) אשר בהם נעשה שימוש מזה כמה שנים, הכדורים השחורים החדשים הם כבדים וקשים יותר ופגיעתם, כך מסתבר, חמורה הרבה יותר מפגיעת הכדורים הכחולים.

3. "הוראה מקצועית- הפעלת רובה ספוג 40 מ"מ" (להלן- "נוהל כדורי הספוג") קובעת כי כדורי הספוג, השחורים והכחולים כאחד, נועדו "לצורך פגיעה קלה ונטרול זמני של מתפרע בודד באירוע הפס"ד" (סעיף 5 לנוהל) וכן "לצורך הרתעה וביצוע מעצר של מתפרע בודד באירוע הפס"ד" (סעיף 1א. לנוהל). אלא שבפועל כדורי הספוג השחורים גרמו לפציעות קשות ביותר לתושבי ירושלים המזרחית, ובכלל זה שברים בחלקי גוף שונים ואיבוד עיניים, כך על פי העדויות. במקרה הטרגי של מוחמד סנוקרוט ז"ל בן ה-16, פגיעת כדור ספוג שחור בראשו ביום 7.9.14 גרמה, ככל הנראה, למותו (על פי דוח הנתחה שבוצע על ידי הפתולוג הפלסטיני. הפתולוג הישראלי שהשתתף בנתחת הגופה טרם פרסם את מסקנותיו, על אף שחלף זמן רב ממועד הנתחה).

4. בין הפצועים קשה, אשר מסרו לנו את עדותם, גם ארבעה קטינים שנפגעו בפניהם ואיבדו באופן חלקי או מלא את הראיה בעין אחת. מצורפת כנספח לפניה זו רשימת העדויות שגבינו מתושבי ירושלים המזרחית שנפצעו בחודשים האחרונים מכדורי ספוג. יצוין, כי מדובר ברשימה חלקית ביותר של הנפגעים מכדורי ספוג, שכן אין ביכולתנו להגיע לכלל הנפגעים. בנוסף, תושבים רבים שנפגעו מכדורי ספוג סירבו למסור את עדותם מחשש שחשיפתם תגרום להתנכלות כלפיהם מצד כוחות הביטחון.

5. כך, לדוגמה, על פי העדות שנמסרה לנו, ביום 24.12.14 **נורה בפניו הילד בן ה- 6**, מ.ע, מעיסאווייה בכדור ספוג. על פי המסמכים הרפואיים שבידנו, הילד פונה לבית חולים הדסה הר הצופים ואובחן שהוא **סובל משברים באזור הפנים ומחתכים בפניו**. בעקבות זאת הוא פונה להמשך טיפול בהדסה עין כרם ושם נותח בפניו. כתוצאה מהירי, **איבד הילד את הראייה בעינו**. המקרה נחקר על ידי מח"ש.
6. גם הילד **בן ה- 11**, ס.ע.מ, מעיסאווייה **נורה מכדור ספוג בפניו** ביום 13.11.14. בדומה למוחמד עובייד, גם במקרה זה נגרמו לילד, כך על פי המסמכים הרפואיים, **שברים וחתכים בפניו**, הוא **איבד את הראיה בעין אחת** וכושר הראייה בעינו השנייה נפגע. הילד הוכר על ידי הביטוח הלאומי כסובל מ- 100% נכות. המקרה נחקר על ידי מח"ש.
7. מקרים אלה של פגיעות כדורי ספוג בראשם של הקטינים מצטרפים למקרה של מר ת.י.ס **שנפגע בעינו מכדור ספוג** ביום 4.7.14 בשועפט. מר ס. עבר מספר ניתוחים בעינו אולם, למרבה הצער, הוא **איבד את הראיה בעין שמאל** כתוצאה מפגיעת הכדור והפך לעיוור לגמרי (את הראיה בעינו הימנית איבד בילדותו). המקרה נחקר על ידי מח"ש.
8. בנוסף למקרים המפורטים לעיל, נאספו על ידנו עדויות של אנשים נוספים שנורו מכדורי ספוג וסבלו משברים או מפגיעות פנימיות חמורות וביניהם: צלמת העיתונות ט.מ נורתה בפניה ביום 2.7.14 וכתוצאה מכך **נגרמו לה שברים בלסת וחתכים בפנים** והיא נזקקה לניתוח וטיפול רפואי ממושך; מר מ.מ.מ נורה ביום 1.8.14 בעיסאווייה וכתוצאה מכך נגרם לו **שבר בלסת וחתכים עמוקים בפניו** והוא נזקק לניתוח; גב' מ.ע.ג'א נורתה בגבה ביום 15.10.14 בסמטת עלא א-דין בעיר העתיקה וכתוצאה מכך **סבלה מקרע בטחול ונזקקה לאשפוז ממושך**.
- רשימת העדויות **מצ"ב כנספח** למכתב זה.
9. יודגש, כי על פי העדויות, בחלק מהמקרים נגרמו פציעות חמורות ביותר מטוחים של עשרות מטרים, דבר שמעיד על כך שמדובר באמצעי בעל פוטנציאל לפגיעה קטלנית אף ממרחק גדול. כך, לדוגמה, טלי מאייר דיווחה כי הירי כלפיה בוצע ממרחק של כ- 70 מטרים וכך גם מר תייסיר סנדוקה איבד את עינו לאחר שנורה, לדבריו, ממרחק של עשרות מטרים.
10. אין אנו מתעלמים מהצורך של המשטרה להצטייד באמצעים אפקטיביים להתמודדות עם אירועי הפרות סדר קשים, תוך הימנעות משימוש באש חיה. ברור לנו, כי מאז יולי 2014 התמודדה המשטרה עם אירועי הפרות סדר קשים ביותר בירושלים המזרחית. אולם פציעות קשות אלו, אשר נגרמו כולן מאז שהוכנסו כדורי הספוג השחורים לשימוש, הן **תוצאה בלתי מתקבלת על הדעת המעלה ספק באשר לסבירות ומידתיות השימוש בכלי נשק זה בטיפול בהפרות סדר ובאשר להתייחסות אליו כאמצעי שאינו קטלני**.
11. אין בידנו דרך לקבוע אם הפגיעות החמורות המתוארות לעיל הינן תולדה של מגבלות ופגמים בכלי הנשק עצמו (רמת דיוק נמוכה, טווחי ירי מוגבלים וכו'), של הנהלים המסדירים את השימוש בכדורי הספוג או של שימוש בכדורים אלו באופן שחורג מהנהלים. ברם, נוכח הצטברותם של מקרים רבים וחמורים כל כך בטווח זמן קצר יחסית, **לא ניתן להכחיש כי השימוש בו עלול לגרום לחבלות חמורות ואף לסכן חיים**.

12. אי לכך, אין מנוס להבנתנו מלהפסיק לאלתר את השימוש בכדורי הספוג השחורים ולבצע בחינה מעמיקה של בטיחות השימוש בכדורי הספוג השחורים, של הנסיבות המתירות שימוש בהם, של התאמתם לשמש אמצעי לפיזור הפרות סדר ושל תקינות הנהלים ומידת יישומם בפועל.
13. לטעמנו, לאור ריבוי מקרי הפציעה ומקרה המוות, יש מקום להטיל על השימוש בכדורי הספוג השחורים מגבלות דומות לאלו שהוטלו על השימוש בכדורי גומי: איסור השימוש למעט במקרים חריגים קיצוניים באישור המפכ"ל.

נהלים בלתי מספקים

14. מבלי לגרוע מהאמור לעיל, הנוהל המסדיר את השימוש בכדורי הספוג אינו מספק. ראשית, על פי הנוהל, השימוש בכדורים השחורים ובאלה הכחולים מותר באותן הנסיבות: "ירי מבצעי יתבצע באירועי הפס"ד במדרג ד' בלבד ובאישור הדרג הפיקודי שנקבע למדרג זה" (סעיף 2ג' לנוהל). על פניו, השימוש בכדורים השחורים ובכחולים מותר באותן הנסיבות. לאור הפער הגדול הקיים בפגיעות הנגרמות כתוצאה מהשימוש בכל אחד מהכדורים, יש לקבוע מדרג ברור בין שני סוגי הכדורים.
15. בנוסף, יש לציין בצורה מדויקת וברורה את טווחי השימוש בכדורי הספוג. הנוהל קובע כי "טווח הפעלה מינימלי משוער לכדור מס' 632 (ראש כחול) – 5 מ" (ההדגשה הוספה). השימוש במושג "משוער" בקביעת טווח הבטיחות המינימאלי לירי אינו סביר והוא מעלה את החשד שמא לא בוצעו הניסויים הנדרשים כדי לקבוע במדויק מהו טווח הבטיחות המינימאלי.
16. מהדוגמאות שהצטברו בידינו עולה, כי כדורי הספוג עשויים לגרום לפציעות חמורות ביותר ואולי אף קטלניות ממרחק של עשרות מטרים. לאור זאת, הטווחים המינימאליים המותרים על פי הנוהל ובמיוחד הטווח הקבוע לכדור השחור הינם קצרים מדי.
17. כמו כן, לא ברור מהנוהל מהם טווחי המקסימום לירי בכדורי הספוג. אמנם, סעיף 6א. קובע כי יש לבצע איפוס של הרובה ל- 30 מ' במקרה של שימוש בכדור כחול ול- 50 מ' במקרה של הכדור השחור, אולם הוראה זו אינה קובעת מהו טווח הירי המקסימאלי המותר.
18. הדברים שלעיל מעלים את החשש שמא השימוש בכדורי הספוג השחורים הוחל בפועל מבלי שנעשו מספיק בדיקות וניסויים, כדי לבחון את הסיכון שבירי כדורים אלה לפני תחילת השימוש בתחמושת זו. במידה ולא כך הדבר, נבקש לקבל את תוצאות הניסויים הטכניים והבדיקות שבוצעו לכדורים השחורים ולא להכחולים ואשר על בסיסם נקבעו, בין היתר, טווחי הבטיחות המינימאליים לירי בכדורי הספוג (5 מ' לכדור הכחול ו- 10 מ' לכדור השחור).

לסיכום

19. נדמה כי לא יכול להיות עוררין על כך שהשימוש בכדורי הספוג בחודשים האחרונים גרם לתוצאות קשות ביותר ובלתי סבירות. אין ספק, כי הפרות הסדר הקשות שאירעו בירושלים המזרחית מחייבות את המשטרה להפעיל כוח ולנקוט באמצעים להחזרת הסדר הציבורי. אלא שאין לקבל מצב שבו

השימוש באמצעים לפיזור הפרות סדר גורם לפגיעות בגוף ובנפש בהיקף נרחב כל כך ותוך הפרה שיטתית של הנהלים המסדירים את השימוש באמצעי זה.

20. לאור האמור לעיל, נדרש בירור יסודי של הסיכונים הטמונים בירי כדורי הספוג ונקיטה באמצעים הבאים:

- א. יש להפסיק לאלתר את השימוש בכדורי הספוג השחורים ולבצע בחינה מעמיקה של הנסיבות המתירות שימוש בהם, של התאמתם לשמש אמצעי לפיזור הפרות סדר, של תקינות הנהלים המסדירים את השימוש בהם ושל מידת הטמעתם ויישומם של נהלים אלו בפועל.
- ב. יש להחמיר את העילות המתירות שימוש בכדורי ספוג שחור. ראוי לשקול להטיל על השימוש בכדורי הספוג השחורים מגבלות דומות לאלו שהוטלו על השימוש בכדורי גומי.
- ג. יש לתקן את הנוהל המסדיר את השימוש בכדורי ספוג בהתאם לאמור לעיל.

21. ראוי שהמשטרה תערוך בחינה רצינית ומעמיקה של הכשלים המתוארים לעיל בדחיפות נוכח הצטברותן של עדויות מהשטח המלמדות על פגיעות חמורות ואף על מוות, ובטרם יצטרפו לרשימה זו נפגעים נוספים.

בכבוד רב,

אן סוצ'יו, עו"ד

העתק:

ניצב משה אדרי, מפקד מחוז ירושלים, משטרת ישראל, בפקס: 02-5391466
ניצב עמוס יעקב, מפקד מג"ב, בפקס: 08-9770303
ניצב אהרון אקסול, ראש אג"מ, בפקס: 02-5428898
תני"צ שאול גורדון, היועמ"ש, משטרת ישראל, בפקס: 02-5898762
מר רז נזרי, המשנה ליועמ"ש לממשלה (פלילי), בפקס: 02-6466265

נספח:
עדויות על פציעות מכדורי ספוג בירושלים המזרחית

שם	מועד האירוע ומיקום	תיאור הפציעה
ח.א.ע	2.7.14 שועפאט	נפגע ברגלו מכדור ספוג. <u>נשברה לו הברך</u> ונזקק לניתוח.
ט.מ	2.7.14 שועפאט	צלמת עיתונות אשר נפגעה בפניה מכדור ספוג ונגרמו לה <u>שברים בלסת וחתכים בפנים</u> .
ת.י.ע.ס	4.7.14 שועפאט	נפגע בעינו מכדור ספוג. אושפז ועבר מספר ניתוחים בעיניו. <u>איבד את הראייה בעין</u> שנפגעה (וזאת בנוסף להיותו עיוור בעינו השניה).
א.א.מ.ש (בן 14)	24.7.14 באב חוטה, העיר העתיקה	נפגע בעינו מכדור ספוג. אושפז ונזקק לניתוח ולתפרים בפניו. נגרם לו <u>שבר בארובת העין ודימום מוחי</u> .
מ.מ.מ	1.8.14 עיסאווייה	נפגע בפניו מכדור ספוג. נגרם לו <u>שבר בלסת וחתכים עמוקים בפניו</u> . נזקק לניתוח.
ע.מ.מ.ח (בת 14)	1.8.14 עיסאווייה	נפגעה בפניה מכדור ספוג בעת שעמדה בחלון ביתה שבקומה השנייה. נזקקה <u>לתפרים בפנים וכושר הראיה שלה נפגע</u> .
מ.ע.מ.ס (בן 16)	31.8.14 ואדי ג'וז	נפגע בראשו מכדור ספוג ומת כעבור כמה ימים.
מ.מ.ע.ג.א	15.10.14 העיר העתיקה- סמטת עלא א-דין	נפגעה בגבה מכדור ספוג. אושפזה עם <u>קרע בטחול</u> .
ע.ס.ק	7.11.14 העיר העתיקה- סמטת עלא א-דין	נפגע בידו מכדור ספוג. <u>שבר את ידו</u> וגובס בבית החולים.
ס.ס.ע.מ (בן 11)	13.11.14 עיסאווייה	נפגע בפניו מכדור ספוג. נגרמו לו <u>שברים בפנים</u> , עבר מספר ניתוחים. <u>איבד את הראיה בעין</u> אחת וגם בשניה נפגע כושר הראיה שלו.
מ.ג.ע. (בן 6)	24.12.14 עיסאווייה	נפגע בפניו ונגרמו לו <u>שברים וחתכים</u> . נותח <u>ואיבד את הראיה בעינו</u> .